

'Grand Theft Europe' – PVN karuseļos griežas miljardi; Latvija zaudējumus nerēķina

Kristīne Liepiņa
DELFI žurnāliste

Filips Lastovskis
Nacionālo un biznesa ziņu nodaļas redaktors

https://www.delfi.lv/bizness/biznesa_vidē/grand-theft-europe-pvn-karuseļos-griežas-miljardi-latvija-zaudejumus-nerēķina.d?id=51057165

Foto: F64

Eiropas Savienībā (ES) pievienotās vērtības nodokļa (PVN) karuseļu krāpšanas shēmu "melnajos caurumos" ik gadu tiek ierauti aptuveni 50 miljardi eiro, liecina Eiropas Komisijas (EK) informācija. Lai gan Valsts ieņēmumu dienesta (VID) rīcībā nav datu par karuseļu shēmu iecirsto robu Latvijas budžetā, ekspertu aplēses liecina, ka ik gadu zaudējam no 125 līdz 200 miljoniem eiro.

Lai rastos skaidrāks ieskats par zaudējumu apmēru, varam atcerēties, ka 125 miljoni Veselības ministrijas ieskatā ir 2020. gadam iztrūkstošie līdzekļi mediķu darba samaksas nodrošināšanai, bet 200 miljoni eiro ir par 7,5 reizēm lielāka summa nekā tā, kas 22 valsts zinātniskajām institūcijām 2019. gadā piešķirta kā zinātnes bāzes finansējums.

"Delfi" sadarbībā ar 35 Eiropas medijiem no visām ES dalībvalstīm aizsāk rakstu sēriju, lai aktualizētu PVN karuseļu krāpšanas shēmu problemātiku. 35 mediju sadarbības rezultātā jau šobrīd izveidots desmitiem publikāciju, sižetu un podkāstu par pašreiz lielāko nodokļu izkrāpšanas shēmu ES valstu blokā. Projektu "Grand Theft Europe" (Lielā Eiropas nozagšana) koordinē Vācijas medijs "Correctiv".

Portāls "Delfi" aicina arī lasītājus, kuri ar šo krāpniecības veidu saskārušies, dalīties savā pieredzē ar portāla redakciju.

“Par PVN karuseļkrāpšanu tiek saukta situācija, kad no kādas dalībvalsts vienas un tās pašas preces tiek laistas "pa riņķi" kā karuselī vairākas reizes. Tās tiek nosūtītas uz citām ES dalībvalstīm un vēlāk saņemtas tajā pašā dalībvalstī, nodrošinot iespēju izkrāpt PVN kādā no "karuselī" iesaistītajām valstīm, jo tajā reģistrētais uzņēmums nesamaksā valsts budžetā tam pienākošos PVN.”

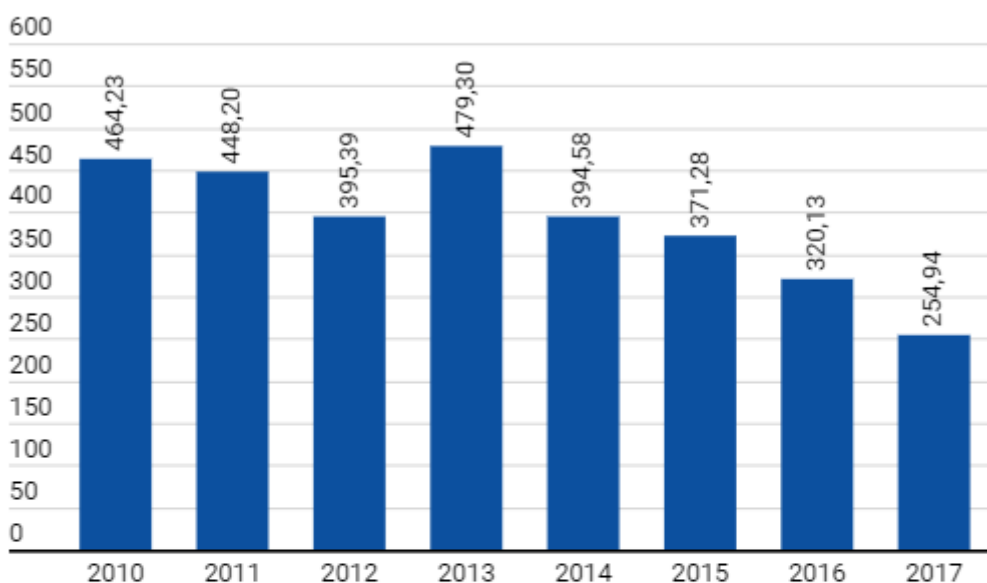
-VID

Zaudējumus var tikai apjaust

VID rīcībā nav aprēķina par PVN krāpšanas rezultātā valstij nodarīto zaudējumu apmēru. Tomēr par to, kā uzskata iestāde, var spriest no nodokļu kontroles rezultātiem 2018. gadā, kā arī no PVN plaisas apmēra samazināšanas.

"PVN izkrāpšana Latvijā ir nemainīgi augsta, 2016. gadā VID [Finanšu policijas](#) pārvalde pārtrauca deviņu organizētu noziedzības grupējumu darbību, 2017. gadā – 10, bet 2018. gadā Nodokļu un muitas policijas pārvalde (NMPP) pārtrauca astoņu organizētu noziedzības grupējumu darbību. Darbības jomas ir visdažādākās: mazumtirdzniecība un vairumtirdzniecība, ražošana, būvniecība, IT pakalpojumi, apsardze un citas jomas," skaidro VID preses pārstāve Kristīne Augstkalne-Jaunbērziņa.

PVN plaisas lielums 2010.– 2017.gadā, miljonos eiro

Avots: Valsts ieņēmumu dienests

80%

Advokātu biroja "Sorainen" pārstāvja, nodokļu eksperta Jāņa Taugača ieskatā aptuveni 80% jeb apmēram 200 miljoni eiro no nodokļu plaisas veidojušies karuseļu shēmu rezultātā.

50%

Bijušais muitas priekšnieks, uzņēmējs Kalvis Vītolis šo skādi lēš 50% lielumā jeb 125 miljonos eiro

Viņa precizē, ka 2018. gadā visbiežāk tiesiskās palīdzības lūgumi tika nosūtīti uz Poliju un Igauniju, bet kā tendenci min, ka arvien biežāk Latvijas iedzīvotāji tiek izmantoti fiktīvo uzņēmumu reģistrēšanai Polijā, Čehijā, Bulgārijā un Lietuvā, kur viņi kļūst par šo uzņēmumu amatpersonām un īpašniekiem.

Plaisas problēma – karuseļi

Advokātu biroja "Sorainen" pārstāvis nodokļu eksperts Jānis Taugačs sarunā ar portālu "Delfi" iezīmē, ka nav izšķiroši būtiski, ka VID nav šāda aprēķina, jo, saskaroties ar tiesu praksi, to iespējams aplēst aptuveni. Viņš arī iesaka piesardzīgi lūkoties uz VID datiem attiecībā uz dienesta piesauktajiem

ierosinātajiem kriminālprocesiem, jo, kā norāda eksperts, VID nereti piemin ierosinātās, bet ne līdz galam novestās lietas.

"Šobrīd ir skaidrs, ka problēma šajā PVN plaisā ir karuseļu shēmas. Ja mēs ņemam vērā Eiropas Komisijas datus, kuri daudz neatšķiras no VID aplēsēm, ka skāde mūsu valsts budžetam ir aptuveni ceturtdaļa miljarda, tad es teiktu, ka kāda piektdaļa jeb aptuveni 200 miljoni no tā ir karuseļu shēmas. Lietuvā šī summa būtu aptuveni miljards, Igaunijā kāda desmitā daļa no miljarda," sacīja Taukačs.

"Ja mēs paskatāmies, kas Latvijas tiesu praksē vispār notiek nodokļu lietās, tad, manuprāt, kādi 80% no visām lietām ir tieši par karuseli vai pazudušu tirgotāju," savos novērojumos dalījās advokāts.

Kā sarunā ar portālu "Delfi" teica jurists, uzņēmējs un bijušais VID muitas pārvaldes vadītājs Kalvis Vītoliņš, šobrīd Latvijā, viņaprāt, PVN karuseļu shēmas varētu veidot apmēram 50% no kopējās PVN plaisas un situācija nemaz neesot krietni sliktāka kā Igaunijā. Viņš skaidro, ka savulaik Latvijā krāpniecība ar PVN bija patiesi izplatīta, nereti pēc shēmas, kurā uzņēmumi izkrāpto vai nenomaksāto PVN pēc tam izmaksāja darbiniekiem aplokšņu algu veidā, taču tagad situācija ir uzlabojusies. "Kādreiz krāpties bija grūti vienā līmenī, tagad krāpties ir grūti visos līmeņos," teica Vītoliņš, norādot, ka pēdējā gada laikā, piemēram, bankas kontu atvēršana reālu saimniecisko darbību neveicošiem uzņēmumiem Latvijā kļuvusi teju neiespējama.

Jaunu izmaiņu priekšā

2018. gadā Latvija saņēma visai asu rājienu no Eiropas Komisijas. Institūcija iebilda, ka Latvija ieviesusi apgriezto jeb reverso PVN maksāšanas kārtību (reverso PVN) būvizstrādājumu, sadzīves elektronisko iekārtu un sadzīves elektriskās aparatūras piegādēm. Tiesa, pēc EK iebildēm tika pieņemti likuma grozījumi, kas paredz, ka no 2020. gada reversais PVN EK bažas raisījušajām preču grupām tiks atcelts.

Šis EK aizrādījums gan tagad šķiet mulsinošs kāda ievērojami mazāk izskanējuša fakta dēļ. 2018. gada nogalē ES Padome apstiprināja direktīvu, kas, izpildot stingrus kritērijus, ļauj dalībvalstīm ieviest vispārējo reversās maksāšanas sistēmu. Proti, tas nozīmētu, ka valsts drīkst ieviest reverso maksāšanu visās tautsaimniecības nozarēs.

Latvijā par to diskusiju teju nav. Piemēram, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) preses pārstāve Rūta Grikmāne skaidro, ka atbildīgā [Finanšu ministrija](#) uzņēmēju viedokli pagaidām nemaz nav prasījusi. LTRK portālam "Delfi" apliecināja, ka organizācija vispārējo PVN sistēmu atbalstītu. Ministrijas pozīciju šajā jautājumā publicēsim tuvākajās dienās.

"Direktīva ir publicēta oficiālajā ES vēstnesī pagājušā gada 27. decembrī. Mums aizliedza reverso [PVN] pērnā gada sākumā. Pa vidu ir gandrīz gads. Ir bijuši zināmi notikumi, un situācija visā Eiropā ir mainījusies. Protams, ES vēlas, lai visiem ir vienādi spēles noteikumi, nevis ir 101 izņēmums. Esmu pārliecināts, ka tikai ar šādiem likumdošanas paņēmieniem ir iespējams PVN krāpšanu izskaust, jo tur nekas cits nelīdz jau vairāk kā pusgadsimtu," sacīja Taukačs.

Taukačs šaubās, vai gaidāmajā publiskajā diskusijā, kas, viņaprāt, šobrīd neizskaidrojamā kārtā pieklususi, biznesa vidē atradīsies vispārējā reversā PVN oponenti, jo tie tādējādi varētu izskatīties kā krāpnieku aizstāvji.

Vītoliņš gan norāda, ka reversā PVN ieviešana visās tautsaimniecības nozarēs tikai izklausās kā kaut kas labs, jo, viņaprāt, šobrīd vēl nav zināms, kā tas ietekmētu mazos un vidējos uzņēmumus. Viņš ir pārliecināts, ka Latvijā situācija jau šobrīd uzlabojas un mēs nepamatoti gāžam sev pelnus uz galvas: "Kopumā Latvija tomēr iet uz to, ka šādu krāpšanas shēmu vairs nebūs, un situācija jau ir uzlabojusies."

Piemēram, Vītoliņš norāda, ka līdz ar noteikumu pastiprināšanos Latvijā šejienes noziedznieki iepriekš atstrādātās metodes pārnes uz citām valstīm, piemēram, Poliju un Bulgāriju. Tāpat krāpnieki ērti jūtoties arī Lielbritānijā un Vācijā, kur nodokļu uzraudzības institūcijām salīdzinoši nelielas summas var paslīdēt garām nepamanītas. "Līdzko paliekam stingrāki, tā viņi aiziet," par nelegālo shēmu griezējiem teica Vītoliņš, "īstie atmazgātāji ir prom, mēs cīnāmies ar to, ko viņi ir atstājuši."

Reversā PVN ieviešana Latvijā

1999. gada 1. jūlijs

kokmateriālu piegādei un ar to saistītiem pakalpojumiem

2011. gada 1. oktobris

metāllūžņu piegādei un ar to saistītiem pakalpojumiem

2012. gada 1. janvāris

būvniecības pakalpojumiem

2016. gada 1. aprīlis

mobilo telefonu, planšetdatoru, klēpj datoru un integrālās shēmas ierīču piegādēm

2016. gada 1. jūlijs

graudaugu un tehnisko kultūru piegādēm

2017. gada 1. janvāris

neapstrādātu dārgmetālu, dārgmetālu sakausējumu un ar dārgmetālu plaķētu metālu piegādēm

2018. gada 1. janvāris

būvizstrādājumu piegādei, spēļu konsoļu piegādēm, metālizstrādājumu piegādei un ar to saistītiem pakalpojumiem un sadzīves elektronisko iekārtu un sadzīves elektriskās aparatūras piegādei